

## BOSHLANG'ICH TALIMDA TALIM TEXNOLOGIYALARI

Narzilloeva Marjona Shakarbek qizi

**Annotatsiya:** Mazkur maqolada boshlang'ich ta'lim jarayonida zamonaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik ahamiyati, ularning o'quvchilarning bilish faolligi, mustaqil fikrlashi va ta'limga bo'lgan motivatsiyasini oshirishdagi o'rni ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining yosh va psixologik xususiyatlarini inobatga olgan holda interfaol metodlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, o'yin texnologiyalari hamda innovatsion pedagogik yondashuvlarning samaradorligi yoritib beriladi. Shuningdek, ta'lim texnologiyalarining o'qituvchi va o'quvchi faoliyatini optimallashtirishdagi roli, ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiluvchi omillar sifatida tahlil etiladi. Maqola boshlang'ich ta'lim tizimini modernizatsiya qilish va ta'lim jarayonini samarali tashkil etishda muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

**Kalit so'zlar:** boshlang'ich ta'lim, ta'lim texnologiyalari, innovatsion pedagogika, interfaol metodlar, AKT, ta'lim samaradorligi.

**Аннотация:** В данной статье рассматриваются теоретические и практические аспекты применения современных образовательных технологий в начальном образовании. Анализируется их роль в повышении познавательной активности, самостоятельного мышления и учебной мотивации учащихся младших классов. С учётом возрастных и психологических особенностей обучающихся раскрывается эффективность интерактивных методов, информационно-коммуникационных технологий, игровых технологий и инновационных педагогических подходов. Особое внимание уделяется значению образовательных технологий в оптимизации деятельности учителя и ученика, а также в повышении качества образования. Материалы статьи могут быть использованы в процессе совершенствования системы начального образования и внедрения инноваций в образовательную практику.

**Ключевые слова:** начальное образование, образовательные технологии, инновационная педагогика, интерактивные методы, ИКТ, качество образования.

**Abstract:** This article analyzes the pedagogical significance of applying modern educational technologies in primary education. The study examines the role of educational technologies in enhancing students' cognitive activity, independent thinking, and learning motivation. Taking into account the age and psychological characteristics of primary school pupils, the effectiveness of interactive methods, information and communication technologies, game-based learning, and innovative pedagogical approaches is highlighted. In addition, the article emphasizes the importance of educational technologies in optimizing teacher-student interaction and improving the overall quality of education. The findings contribute to the modernization of primary education and the effective organization of the teaching and learning process.

**Keywords:** *primary education, educational technologies, innovative pedagogy, interactive methods, ICT, quality of education.*

### Kirish

Bugungi globallashuv va raqamli transformatsiya sharoitida ta'lim tizimi jamiyat taraqqiyotining yetakchi omillaridan biri sifatida tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, uzluksiz ta'lim tizimining poydevori hisoblangan boshlang'ich ta'lim bosqichida ta'lim jarayonini zamonaviy talablar asosida tashkil etish, o'quvchilarda mustahkam bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. Boshlang'ich ta'lim nafaqat o'quvchilarning savodxonligini ta'minlaydi, balki ularning intellektual, ma'naviy-axloqiy va ijtimoiy rivojlanishiga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli mazkur bosqichda qo'llaniladigan ta'lim texnologiyalari ta'lim sifati va samaradorligini belgilovchi muhim omil sanaladi.

Hozirgi kunda an'anaviy o'qitish usullari o'quvchilarning individual imkoniyatlari, qiziqishlari va ehtiyojlarini to'liq qondira olmayotgani ta'lim jarayoniga yangicha yondashuvlarni joriy etishni taqozo etmoqda. Xususan, boshlang'ich sinf o'quvchilarining yosh, psixologik va fiziologik xususiyatlarini inobatga olgan holda ta'lim jarayonida innovatsion ta'lim texnologiyalaridan foydalanish o'quvchilarning bilish faoliyatini faollashtirish, ularni mustaqil fikrlashga, ijodkorlikka va mantiqiy mushohada yuritishga yo'naltirish imkonini beradi. Ta'lim texnologiyalarining maqsadga muvofiq qo'llanilishi o'quvchi va o'qituvchi o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlab, ta'lim jarayonining subyektga yo'naltirilganligini ta'minlaydi.

Boshlang'ich ta'limda ta'lim texnologiyalaridan foydalanish masalasi nafaqat pedagogik, balki ijtimoiy va psixologik ahamiyatga ham ega. O'yin texnologiyalari, interfaol metodlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, muammoli ta'lim va integrativ yondashuvlar o'quvchilarning ta'limga bo'lgan qiziqishini oshirish, bilimlarni ongli va barqaror o'zlashtirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, zamonaviy AKT vositalari yordamida tashkil etilgan darslar o'quvchilarning axborot bilan ishlash kompetensiyasini shakllantirish, raqamli savodxonligini rivojlantirish hamda ta'lim jarayonini vizuallashtirish orqali o'zlashtirish darajasini oshirishga imkon yaratadi.

Shu bilan birga, boshlang'ich ta'lim tizimida ta'lim texnologiyalarini samarali qo'llash o'qituvchidan yuqori darajadagi kasbiy mahorat, pedagogik tafakkur va innovatsion kompetensiyalarni talab etadi. O'qituvchining ta'lim texnologiyalarini to'g'ri tanlashi va dars jarayoniga moslashtirishi ta'lim natijalarining sifatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Mazkur jarayonda o'qituvchi faqat bilim beruvchi emas, balki o'quvchilarni faoliyatga yo'naltiruvchi, motivatsiya beruvchi va ularning shaxsiy rivojlanishini ta'minlovchi yetakchi sifatida namoyon bo'ladi.

Shundan kelib chiqib, ushbu maqolada boshlang'ich ta'limda ta'lim texnologiyalarining mohiyati, ularning turlari hamda ta'lim jarayonidagi o'rni ilmiy-nazariy jihatdan yoritiladi. Shuningdek, zamonaviy ta'lim texnologiyalarining boshlang'ich sinf o'quvchilarining bilish faoliyati va ta'lim samaradorligiga ta'siri tahlil qilinib, amaliy tavsiyalar ishlab chiqiladi. Maqola natijalari boshlang'ich ta'lim tizimini



takomillashtirish, dars jarayonlarini innovatsion asosda tashkil etish hamda ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Boshlang'ich ta'lim jarayonida ta'lim texnologiyalaridan foydalanish masalasi zamonaviy pedagogikaning ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ushbu bosqichda o'quvchilarning bilish jarayoni faol, emotsional va qiziqishga boy bo'lib, ta'lim texnologiyalarining to'g'ri tanlanishi va qo'llanilishi ularning bilimlarni o'zlashtirish darajasiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Ta'lim texnologiyalari pedagogik jarayonni rejalashtirish, tashkil etish, amalga oshirish va natijalarni baholashning tizimli usullarini o'z ichiga oladi. Boshlang'ich ta'limda ular o'quvchilarning yosh xususiyatlariga mos holda ta'lim mazmunini soddalashtirish, tushunarli va qiziqarli tarzda yetkazishga xizmat qiladi.

Zamonaviy ta'lim texnologiyalari o'quvchini ta'lim jarayonining faol subyekti sifatida shakllantirishga yo'naltirilgan bo'lib, bu jarayonda o'qituvchi yo'naltiruvchi va muvofiqlashtiruvchi rolini bajaradi. An'anaviy darslarda o'qituvchi yetakchi bo'lsa, innovatsion texnologiyalar asosida tashkil etilgan mashg'ulotlarda o'quvchi mustaqil fikrlashga, muammoli vaziyatlarni hal etishga va o'z bilimini amaliyotda qo'llashga o'rganadi. Bu esa boshlang'ich sinf o'quvchilarida mas'uliyat, o'ziga ishonch va ta'limga nisbatan ijobiy munosabatni shakllantiradi.

### Asosiy qism

Boshlang'ich ta'limda keng qo'llanilayotgan interfaol metodlar ta'lim samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. "Aqliy hujum", "Klaster", "Insert", "B-B-B", "Rol o'ynash", "Muammoli vaziyat" kabi metodlar o'quvchilarning mantiqiy fikrlashini, nutq madaniyatini va jamoada ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Ushbu metodlar orqali dars jarayoni jonlantirilib, o'quvchilarning passiv tinglovchi bo'lib qolishining oldi olinadi. Ayniqsa, boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun interfaol metodlar ularning psixologik ehtiyojlariga mos kelib, dars jarayonida faol ishtirok etish imkonini yaratadi.

Ta'lim jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish boshlang'ich ta'lim sifatini oshirishning muhim omillaridan biridir. Multimedia taqdimotlar, elektron darsliklar, interaktiv taxtalar, ta'limiy videolar va onlayn platformalar orqali tashkil etilgan mashg'ulotlar o'quvchilarning diqqatini jamlash, mavzuni chuqurroq anglash va eslab qolish jarayonini samarali qiladi. AKT vositalari orqali o'quvchilarda axborot bilan ishlash, uni tahlil qilish va qayta ishlash ko'nikmalari shakllanadi. Bu esa keyingi ta'lim bosqichlari uchun zarur bo'lgan tayanch kompetensiyalarni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Boshlang'ich ta'limda o'yin texnologiyalarining ahamiyati alohida e'tiborga loyiqdir. O'yin faoliyati o'quvchilarning tabiiy ehtiyoji bo'lib, u ta'lim jarayoniga samarali integratsiya qilinganda yuqori natijalarga erishish mumkin. Didaktik o'yinlar, rolli o'yinlar va harakatli o'yinlar orqali tashkil etilgan darslar o'quvchilarning faolligini oshirib, bilimlarni ongli o'zlashtirishga yordam beradi. O'yin texnologiyalari o'quvchilarda ijtimoiylashuv, hamkorlik va o'zaro muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish bilan birga, ta'lim jarayonida ijobiy emotsional muhitni shakllantiradi.

Boshlang'ich ta'limda ta'lim texnologiyalarini qo'llash jarayonida individual yondashuv muhim ahamiyatga ega. Har bir o'quvchining bilim darajasi, qobiliyati va o'zlashtirish tezligi turlicha bo'lgani sababli ta'lim texnologiyalari differensial va shaxsga yo'naltirilgan ta'limni amalga oshirish imkonini beradi. Bu esa o'quvchilarning kuchli tomonlarini rivojlantirish, qiyinchiliklarga duch kelayotgan o'quvchilarga esa qo'shimcha yordam ko'rsatish imkonini yaratadi. Natijada ta'lim jarayonida tenglik va adolat tamoyillari ta'minlanadi.

Shuningdek, ta'lim texnologiyalaridan foydalanish boshlang'ich ta'limda baholash jarayonini ham takomillashtirishga xizmat qiladi. Formatli baholash, o'z-o'zini baholash va reyting tizimlaridan foydalanish o'quvchilarning o'z bilim darajasini anglashiga, xatolar ustida ishlashiga va o'z-o'zini rivojlantirishga undaydi. Bunday yondashuvlar an'anaviy baholashdan farqli ravishda o'quvchini jazolash emas, balki rag'batlantirish va rivojlantirishga yo'naltirilganligi bilan ahamiyatlidir.

Umuman olganda, boshlang'ich ta'limda ta'lim texnologiyalaridan samarali foydalanish ta'lim jarayonining sifatini oshirish, o'quvchilarning bilimlarni chuqur va mustahkam o'zlashtirishini ta'minlash hamda ularni har tomonlama rivojlantirishga xizmat qiladi. Zamonaviy ta'lim texnologiyalarining izchil va tizimli joriy etilishi boshlang'ich ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, pedagogik jarayonni takomillashtirish va raqobatbardosh, ijodkor shaxsni shakllantirishning muhim sharti hisoblanadi.

### **Xulosa**

Boshlang'ich ta'lim tizimida ta'lim texnologiyalaridan samarali foydalanish bugungi ta'lim islohotlarining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Mazkur tadqiqot davomida boshlang'ich ta'lim jarayonida zamonaviy ta'lim texnologiyalarining o'рни va ahamiyati ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilindi. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, ta'lim texnologiyalarining maqsadga muvofiq va tizimli qo'llanilishi o'quvchilarning bilish faolligini oshirish, mustaqil fikrlashini rivojlantirish hamda ta'lim jarayoniga bo'lgan qiziqishini kuchaytirishga xizmat qiladi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining yosh va psixologik xususiyatlarini inobatga olgan holda interfaol metodlar, o'yin texnologiyalari va axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish bilimlarni ongli va barqaror o'zlashtirish imkonini beradi. Ta'lim jarayonida AKT vositalarining joriy etilishi darslarning samaradorligini oshirish bilan birga, o'quvchilarda raqamli savodxonlik va axborot bilan ishlash kompetensiyalarini shakllantiradi. Bu esa zamonaviy jamiyat talablariga mos, intellektual salohiyatga ega shaxsni tarbiyalashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Shuningdek, ta'lim texnologiyalari asosida tashkil etilgan darslar o'quvchi va o'qituvchi o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlab, ta'lim jarayonining shaxsga yo'naltirilganligini ta'minlaydi. O'qituvchining innovatsion faoliyati, pedagogik mahorati va texnologik yondashuvi ta'lim sifatini belgilovchi asosiy omillardan biri sifatida namoyon bo'ladi. Natijada boshlang'ich ta'lim tizimida ta'lim texnologiyalaridan foydalanish nafaqat ta'lim samaradorligini oshiradi, balki o'quvchilarning ijtimoiy, ma'naviy va intellektual rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich ta'limda zamonaviy ta'lim texnologiyalarini keng joriy etish ta'lim jarayonini takomillashtirish, o'quvchilarning tayanch kompetensiyalarini shakllantirish hamda raqobatbardosh, mustaqil fikrlovchi avlodni tarbiyalashning muhim sharti hisoblanadi. Mazkur maqola natijalari boshlang'ich ta'lim amaliyotida foydalanish uchun ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

### FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Ta'lim-tarbiya tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoni. – Toshkent.
2. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
3. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
4. Jo'rayev R.H. Pedagogik texnologiyalar va ta'lim jarayoni. – Toshkent: Fan, 2018.
5. Sayidahmedov N.S. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Sharq, 2019.
6. Tolipov O., Usmonboeva M. Pedagogik texnologiyalar: nazariya va amaliyot. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2017.
7. Xodjayev B.X. Boshlang'ich ta'lim pedagogikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2020.
8. Abduqodirov A., Begimqulov U. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini ta'lim jarayoniga joriy etish. – Toshkent: Fan, 2018.
9. Karimova S.A. Boshlang'ich sinflarda innovatsion ta'lim texnologiyalaridan foydalanish. – Toshkent, 2021.
10. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi. Boshlang'ich ta'lim davlat ta'lim standarti. – Toshkent, 2022.